

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Міністерства освіти

і науки України

від _____ № _____

ЗВІТ

**про завершення дослідно-експериментальної роботи за темою
«Система розвитку творчого потенціалу учня на засадах педагогіки
життєтворчості»
на базі комунального закладу освіти
«Середня загальноосвітня школа № 62» Дніпровської міської ради
за 2011 - 2021 роки**

Відповідно до Положення про експериментальний загальноосвітній навчальний заклад, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 20 лютого 2002 року № 114, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 13 травня 2002 року за № 428/6716 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 23 листопада 2009 року № 1054), наказу Міністерства освіти і науки України від 27 липня 2011 року № 887 у 2011 – 2021 роках проводилася дослідно-експериментальна робота за темою «Система розвитку творчого потенціалу учня на засадах педагогіки життєтворчості» на базі комунального закладу освіти «Середня загальноосвітня школа № 62» Дніпровської міської ради.

Мета дослідження полягала в створенні системи щодо розвитку творчого потенціалу учня на засадах педагогіки життєтворчості, яка забезпечуватиме інноваційні зміни у змісті закладу освіти.

Педагогами закладу освіти було визначено наступні завдання дослідно-експериментальної роботи:

вивчення питання розвитку творчого потенціалу учня в теорії сучасної педагогіки та практики;

підготовка матеріальної бази, ресурсного забезпечення дослідно-експериментальної роботи;

створення освітнього простору, спрямованого на розширення можливостей вибору учнями власного життєвого шляху;

розроблення критеріїв рівня розвитку творчого потенціалу особистості учня;

розроблення Концепції системи розвитку творчого потенціалу учня на засадах педагогіки життєтворчості.

Теоретичною основою досліджень були наукові праці з проблем формування життєвої компетентності особистості, авторами яких є І. Бех, І. Єрмаков, Л. Сохань, І. Зязюн, Л. Коваль, О. Кононко, І. Костюк, В. Кузь, М. Лукашенко, В. Масленнікова, В. Москаленко, Н. Ничкало, В. Оржеховська, Г. Пустовіт, В. Радул та інші.

Досліджено, що проблема розвитку творчого потенціалу розкривається в дослідженнях Д. Богоявленської, А. Брушлінського, І. Волкова, Г. Глової, А. Коваленко, І. Куришевої, Н. Кузьміної, А. Лука, О. Матюшкіна, І. Манохи, В. Моляко, А. Поденка, С. Симоненко, О. Яковлевої.

Аналіз наукових доробок дозволив з'ясувати, що поняття «творчий потенціал особистості» розглядається дослідниками як: рівень інтелектуальних, емоційних, вольових, фізичних можливостей, трудових практичних навичок та вмінь (В. Моляко); сфера позитивної динаміки всіх властивостей особистості (В. Овчинников); величина, що характеризує потенційну енергію суб'єкта творчості, його силу, міць (С. Клепіков).

Творчий потенціал-це складна структура, яка включає систему культурологічних, професійно-педагогічних знань, широку загальнокультурну ерудицію, генетично задане обдарування, образне мислення, гуманітарний світогляд, здатність моделювати різноманітні способи творчої діяльності та емоційну культуру (В. Алфімов, В. Андрєєв, М. Євтух, І. Харламов та інші).

Поставлені завдання дослідно-експериментальної роботи всеукраїнського рівня за темою «Система розвитку творчого потенціалу на засадах педагогіки життєтворчості», що здійснювалася на базі комунального закладу освіти «Середня загальноосвітня школа № 62» Дніпровської міської ради повністю виконано.

У ході виконання завдань I (організаційно-підготовчого) етапу дослідно-експериментальної роботи було укладено угоду про співпрацю із Комунальним закладом вищої освіти «Дніпровська академія неперервної освіти» Дніпропетровської обласної ради.

Відповідно до завдань експерименту розроблено і проведено анкетування та діагностику педагогічного, батьківського колективів щодо готовності їх до проведення дослідно-експериментальної роботи.

У процесі досліджень виявлено, що до активної роботи в експерименті готові лише 35% педагогів закладу загальної середньої освіти; мають певні утруднення - 40% , не готові - 10%, не визначилися - 15%. Володіють поняттєвою базою «педагогіка життєтворчості» - 25% учителів, частково - 30%, не володіють - 30%, не визначилися – 15%.

За результатами діагностування було виявлено, що переважна частина опитаних учителів закладу загальної середньої освіти згодні (або більшою мірою згодні) з твердженнями, що формування життєвої компетентності як основи життєвого успіху людини (здатність здобувача освіти зробити правильний вибір особистого життєвого шляху, активно, відповідально та ефективно реалізовувати свої громадянські права та обов'язки) є одним із пріоритетних завдань діяльності педагогічного колективу закладу освіти.

У діагностиці творчого потенціалу педагогів закладу освіти узяли участь 39 осіб.

Отримані результати на початок роботи показали, що 2,5% (1 особа) має високий рівень творчого потенціалу, а 97,5 % (38 осіб) педагогів мають середній рівень творчого потенціалу. Проте, варто зауважити, що 47% даної категорії педагогів (18 осіб) знаходяться на граничній межі із зоною високого рівня творчого потенціалу.

Анкетування батьківського колективу показало, що 84% респондентів підтримують інноваційний напрям роботи педагогічного колективу закладу освіти.

Психологічною службою закладу освіти проведено вивчення освітнього рівня батьківського колективу. Результати показали, що більшість респондентів

мають середню та середню професійну освіту – 70%. Соціальний статус розподілено наступним чином: робітники – 55%, службовці – 10%, підприємці (працівники сфери обслуговування) – 15%, не працюють – 20%. Визначено, що 41% – (304 учні) закладу освіти проживають у неповних сім'ях. Це зумовлює, відповідно, специфіку батьківських очікувань і запитів на освітні послуги.

За результатами проведених досліджень, науковим керівником спільно з методичними підрозділами, психологічною службою закладу освіти визначено концептуальні напрями й завдання дослідно-експериментальної роботи.

Розроблено й ухвалено Положення «Про роботу науково-методичної ради закладу загальної середньої освіти», внесено зміни до Концепції розвитку закладу освіти.

У ході проведення II (концептуально-діагностичного) етапу дослідно-експериментальної роботи педагогами спільно з науковим керівником було розроблено Концепцію системи розвитку творчого потенціалу учня на засадах педагогіки життєтворчості.

У документі обґрунтовано актуальність означеної проблеми, висвітлено феномен творчого потенціалу особистості в сучасному світі, визначено мету й завдання системи розвитку творчого потенціалу учня в умовах інноваційного розвитку сучасного закладу освіти на засадах педагогіки життєтворчості. В основу розробленої Концепції закладено нові ідеї педагогіки і психології життєтворчості, які спрямовано на створення сприятливих умов щодо розвитку й саморозвитку особистості, оволодіння учнями життєвими, соціальними компетентностями.

Концепція базується на створенні цілісної системи науково-методичної роботи, яка ґрунтується на досягненнях науки, передовому педагогічному досвіді й конкретному аналізу труднощів у роботі вчителів та орієнтована на всебічне підвищення професійної майстерності кожного вчителя, збагачення й розвиток творчого потенціалу педагогічного та учнівського колективів.

Протягом II (концептуально-діагностичного) етапу дослідно-експериментальної роботи методичною службою внесено доповнення до

Програми розвитку закладу освіти та інших нормативних документів (з урахуванням завдань дослідження).

Психологічною службою проведено діагностику «Психологічний портрет учителя». В опитуванні взяло участь 38 педагогів. Аналіз результатів діагностування показав позитивну динаміку (у порівнянні з I етапом дослідно-експериментальної роботи) у ставленні педагогів, учнів та їх батьків до нововведень, обізнаність та зацікавленість темою дослідження тощо. За результатами досліджень психологічною службою створено порівняльні діаграми для подальшого планування роботи методичної та психологічної служби з педагогічним колективом та батьківською громадськістю.

Протягом II (концептуально-діагностичного) етапу дослідно-експериментальної роботи психологом та соціальним педагогом проведено дослідження, які були спрямовані на виявлення творчих та обдарованих учнів; діагностику життєвої компетентності випускників закладу освіти.

Проведено первинну діагностику вербальної креативності за Медніком (237 учнів): високий рівень – 5% (11 учнів), середній рівень – 78% (186 учнів), низький рівень – 17% (40 учнів); первинну діагностику невербальної креативності за Торренсом (241 учень): високий рівень – 13% (32 учні), середній рівень – 71,5% (172 учня), низький рівень – 15,5% (37 учнів); діагностику та моніторинг творчого потенціалу учнів 3-10 класів (так, результати діагностики показали, що із 427 учнів закладу освіти низький творчий потенціал мали 6% (27 учнів); середній - 93% (395 учнів), серед яких граничний показник з високим мали 18% (70 учнів); високий - 1% (5 учнів). Повторні результати діагностики (2013 - 2014 навчального року) показали наступний результат: з 358 опитаних учнів низький рівень має 1% (4 учні); середній – 95% (340 учнів), серед яких граничний показник з високим має 39% (129 учнів); високий – 4% (14 учнів).

Досліджуючи рівень толерантності учнів 5-11 класів (329 учнів) виявлено, що високий рівень у 20% (65 учнів), середній рівень у 76% (249 учнів), низький рівень у 4% (15 учнів).

Проведені дослідження учнів випускних класів показали, що із 59 учнів 11 класів високий рівень життєвої компетентності у 32% респондентів, середній – 60%, низький – 8%. Серед учнів 9 класів (61 респондент) високий рівень життєвої компетентності у 30%, середній – 70%, низького немає.

На основі анкетування, опитування, спостереження та індивідуальних бесід з учнями у закладі освіти створено портфоліо професійних нахилів та інтересів учнів 4 та 8, 9 класів (з метою вибору профілю навчання).

Розроблена педагогами закладу освіти модель розвитку творчого потенціалу учня на засадах педагогіки життєтворчості спрямована на: створення системи щодо забезпечення умов для реалізації кожним учнем власного освітнього шляху; розвиток творчої особистості, здатної нестандартно розв'язувати проблеми і раціонально сприймати виклики сучасного світу та знаходити шляхи їх розв'язання; формування особистості з високим рівнем інтелектуальної культури, орієнтованої на безперервний саморозвиток, що визнає пріоритет загальнолюдських цінностей тощо.

Усі компоненти моделі сформовані таким чином, що дозволяють залучити до освітнього процесу не тільки вчителів, учнів, батьків, а й тренерів, викладачів, керівників гуртків спортивних шкіл, громадських організацій, музичної школи, центрів дитячої творчості, еколого-натуралістичних центрів, підприємств, вищих навчальних закладів, коледжів, психологів, працівників соціальних служб, медичних та працівників правоохоронних органів.

Модель відображає впровадження педагогами інноваційних освітніх технологій, які дозволяють їм більш спрямовано працювати над розвитком життєтворчих здібностей учнів, впроваджувати систему раціональної організації роботи медичної та психолого-педагогічної служб, систему індивідуалізації освітнього процесу в закладі освіти.

З метою реалізації завдань III (формульованого) етапу експерименту протягом 2014 - 2020 років у зміст розробленої моделі внесено корективи, доповнення, поглиблювались та удосконалювались методи та прийоми формування життєвих компетентностей учнів, уточнювались критерії

педагогічної оцінки рівнів сформованості життєтворчої компетентності учнів, розроблялись моделі, схеми, рекомендації, поради з означеної проблеми.

Відповідно до завдань III (формульовального) етапу дослідно-експериментальної роботи (враховуючи проведені попередньо дослідження) під керівництвом наукового керівника уточнено критерії розвитку творчого потенціалу учня на засадах педагогіки життєтворчості, а саме: використання власного потенціалу не тільки у розв'язанні інтелектуальних, а й життєвих проблем; творче ставлення до життя; конструктивізм у діяльності; вміння вчитися упродовж життя; екологічна грамотність і здорове життя; здатність працювати самостійно без постійного керівництва; здатність брати на себе відповідальність за власною ініціативою; розвинене почуття гумору, оригінальність мислення; вміння приймати рішення на основі здорових суджень.

З метою розвитку творчого потенціалу учнів у закладі освіти організовано роботу гуртків, факультативів, спортивних секцій. Гуртки, секції працювали за укладеними угодами із закладом освіти та громадськими організаціями, спортивними школами, центрами дитячої творчості, станціями юних натуралістів, музичною школою, підприємствами, вищими начальними закладами, коледжами та іншими освітніми та позашкільними закладами.

На базі закладу освіти функціонує Зразковий хореографічний ансамбль народного танцю «Сerpантин». Працюють гуртки «Петриківського розпису», «Театральний», «Флористики», «Господарочка», «Юний біолог».

Випускники комунального закладу освіти «Середня загальноосвітня школа № 62» обирають професії тренерів, художників, хореографів, професійних спортсменів тощо.

За 2014 - 2020 роки зайнятість учнів у гуртках та секціях на базі закладу освіти та за його межами збільшилась на 50%.

У закладі загальної середньої освіти створено банк даних за номінаціями: розумова обдарованість, науково-інтелектуальна обдарованість, художньо-естетична обдарованість, спортивна обдарованість та лідери дитячого самоврядування. З метою мотивації учнів до навчання, особистісного

розвитку (відповідно до вищезазначених номінацій) у закладі освіти створено змінний стенд «Перлини шкільної родини».

Шкільна бібліотека у закладі освіти набула статусу інформаційного центру, де здобувачі освіти можуть отримати будь-яку інформацію, літературу для підготовки до уроків, оформлення проєктів тощо.

Шкільне життя висвітлюється в газеті «ВАУ», яка протягом трьох років підтверджує необхідність у своєму існуванні. Усі види діяльності, у яких задіяні учні, спрямовані на розвиток їх творчого потенціалу, розвиток навичок самоосвіти та самореалізації.

Протягом III (формувального) етапу дослідно-експериментальної роботи у закладі освіти працював методичний центр (далі-Центр) управління експериментальною діяльністю (очолює директор школи Світлична О. В.). До структури Центру, входять творчі лабораторії: «Наукова школа вчителя-предметника», «Психологія життєтворчості» та педагогічна майстерня «Майстер-клас».

З метою обміну досвідом роботи з досліджуваної теми завданнями Центру було: організація та проведення науково-методичних заходів, забезпечення співпраці з педагогічними колективами інших закладів освіти м. Дніпро.

У рамках роботи Центру проведено: засідання педагогічних рад: «Виховання як процес керування розвитком творчого потенціалу особистості» (05.01.2014 р.); «Створення умов для виховання обдарованої дитини» (28.10.2015 р.); «Реалізація творчого потенціалу учнів шляхом особистісно орієнтованого підходу при викладанні предметів» (12.11.2015 р.); «Удосконалення роботи вчителя щодо формування позитивних якостей особистості, практичних інтересів і здібностей» (24.03.2016 р.); «Формування успішного освітнього середовища для розвитку творчого потенціалу учнів» (05.01.2017 р.); «Про діяльність педагогічного колективу щодо стимулювання позитивного ставлення учня до учіння, розвитку інтересу до навчання» (28.11.2018 р.); «Сучасний урок як один із інструментів формування ціннісних орієнтирів учнів на основі педагогіки життєтворчості» (18.03.2019 р.);

«Інноваційний потенціал сучасного педагога-здатність створювати, сприймати, реалізовувати нововведення. Формування всебічно розвиненої гармонійності особистості вчителя з високим рівнем творчого, морального і фізичного розвитку. Робота з обдарованими дітьми» (20.01.2020 р.).

Семінари, тренінги: «Дослідницька діяльність учителя в умовах проведення експерименту» (08.04.2016 р.); «Роль мого предмету в майбутньому житті учня» (28.10.2017 р.); «Робота з обдарованими дітьми» (з досвіду роботи) (04.01.2017 р.); «Сучасний урок: основні вимоги щодо підготовки та проведення» (25.03.2017 р.); «Використання технологій продуктивного навчання з метою стимулювання креативності учнів» (25.03.2018 р.); «Забезпечення мобільності вчителя й учня шляхом формування інноваційних та комунікативних компетентностей» (09.01.2019 р.). Психолого-педагогічні семінари: «Подолання інертності й консерватизму педагогічного мислення та розвиток творчого потенціалу вчителя» (04.01.2016 р.), «Професійна компетентність педагога як одна з умов його успішної професійної діяльності» (28.12.2019 р.). Педагогічні читання: «Основи професійної етики у педагогічній спадщині В. О. Сухомлинського» (2014 р.), «Розвиток ключових життєтворчих компетентностей учнів у сучасному закладі освіти» (30.10.2015 р.); «НУШ. Ознайомлення з напрямками педагогічної діяльності» (24.02.2019 р.); «Освітній процес як соціокультурне явище» (за працями І. Беґа (18.03.2020 р.).

Протягом III (формульовального) етапу дослідно-експериментальної роботи психологічною службою проведено виступи на батьківських зборах: «Креативність як внутрішня передумова для творчості», «Обдаровані діти, хто вони?», «Роль батьків та вчителів у розвитку творчого потенціалу дитини», «Підліток. Який він?» «Стиль батьківського спілкування як складова становлення особистості дитини», «Школа батьківської майстерності»; заняття з елементами тренінгу «Щасливе батьківство», «Роль батьків та вчителів у розвитку творчого потенціалу дитини» тощо (2014-2021 роки).

Важливо зазначити, що за час проведення дослідно-експериментальної роботи якість досягнень учнів в олімпіадах зросла на 4% , а участь у творчих конкурсах зросла на 19%.

Упродовж ходу дослідно-експериментальної роботи педагогами закладу освіти проведено та взято участь у багатьох конкурсах, виставках, міжнародних семінарах; підготовлено та видано 22 публікації, які надруковано у науково-методичних посібниках та фахових журналах.

Педагогічний колектив закладу освіти був активним учасником міжнародних освітніх форумів, виставок, конференцій, які проводилися у м. Київ, а саме: «Сучасні заклади освіти» та «Інноватика в сучасній освіті». Результати: V Міжнародна виставка «Сучасні заклади освіти-2014», номінація «Педагогічна майстерність - домінанта професійної діяльності вчителя, викладача» (срібна медаль); VI Міжнародний форум «Інноватика в сучасній освіті»: номінація «Комплексна система військово-патріотичного виховання дітей, учнівської та студентської молоді. Формування патріотичної особистості як першооснова виховної роботи навчальних закладів і громадських організацій» - Лауреат конкурсу I ступеня; Обласна педагогічна виставка «Педагогічні здобутки-2015»-1 місце; VII Міжнародний форум «Інноватика в сучасній освіті»: номінація «Самоврядування – основа демократичного виховання громадянина України» - Лауреат конкурсу II ступеня; VIII Міжнародний форум «Інноватика в сучасній освіті» (2016 р.), номінація «Інноваційні підходи до вивчення англійської мови в навчальних закладах» - Лауреат конкурсу II ступеня; IX Міжнародна виставка «Сучасні заклади освіти-2018»: номінація «Впровадження сучасних засобів навчання, проєктів, програм і технологій для вдосконалення та підвищення ефективності освітнього процесу» - срібна медаль; XI Міжнародна виставка «Сучасні заклади освіти-2020»: номінація «Компетентнісний підхід – основа змісту якості освіти» - срібна медаль.

За результатами дослідно-експериментальної роботи закладом загальної середньої освіти та ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» підготовлено й проведено всеукраїнську науково-практичну онлайн-конференцію за темою «Система розвитку творчого потенціалу учнів на засадах педагогіки життєтворчості (теорія і практика)» (31 березня 2021 року). Матеріали учасників конференції представлено в електронному збірнику «Системи розвитку

творчого потенціалу учнів на засадах педагогіки життєтворчості (теорія і практика)» (26 статей з додатками), що розміщено на сайті закладу освіти (School62dp.ua).

Науковий керівник,
доцент кафедри освітнього менеджменту,
державної політики та економіки,
доцент, кандидат педагогічних наук
Дніпровської академії неперервної освіти

Лідія ВОЗНЮК

Директор комунального закладу освіти
«Середня загальноосвітня школа № 62»
Дніпровської міської ради

Олена СВІТЛИЧНА

Координатор,
методист вищої категорії
ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»

Ірина КОНДРАТЮ